

ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2008. – Вип. 1 : Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України. – С. 160–172.

5. Провідні освітянські бібліотеки України в дзеркалі статистики : зб. аналіт. і стат. даних за 2012 р. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: Л. О. Біла, А. В. Копилова ; наук. ред.: П. І. Рогова, І. І. Хемчян]. – К., 2013. – 102 с.

6. Рогова П. І. Формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з психолого-педагогічних питань освіти: сучасний стан, шляхи розвитку / П. І. Рогова // Бібл. вісн. – 2011. – № 4. – С. 58–61.

Л. А. Пономаренко

Электронные библиографические ресурсы Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского в информационном пространстве: состояние и проблемы развития

В статье проанализированы содержательные и жанровые особенности электронных библиографических ресурсов ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского, доступ к которым предоставляется удаленным пользователям через веб-портал указанной библиотеки, рассмотрена возможность их интеграции.

Ключевые слова: электронные библиографические ресурсы, библиотечно-каталожные электронные пособия, научно-вспомогательные указатели, рекомендационные указатели, библиографические пособия, информационно-библиографический ресурс, научно-педагогическая электронная библиотека, веббиблиография, виртуальная библиографическая справка, ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского.

L. O. Ponomarenko

Electronic Bibliographic Resources at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine in the Information Space: State and Problems of Development

The author of the article analyzes content and genre peculiarities of the electronic bibliographic resources at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, the access to which is provided for remote users through the web portal of the above mentioned library, and their integration capabilities.

Key words: electronic bibliographic resources, library catalogue electronic manuals, supporting scientific bibliographic indexes, reference indexes, bibliographic guides, information and bibliographic resource, scientific and educational electronic library, webliography, virtual bibliographic service, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine.

Надійшла до редколегії 11.11.2013 р.

УДК026:37](477-25)ДНПБУ:02:004.9

Н. В. Вараксіна,

зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

**ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ ДНПБ УКРАЇНИ
ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Представлено Концепцію науково-педагогічної електронної бібліотеки (НПЕБ), в якій висвітлено мету створення НПЕБ, завдання, пріоритетні напрями її формування, сформульовано загальні принципи організації, а також представлено результати експериментального впровадження.

Ключові слова: *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, науково-педагогічна електронна бібліотека, науково-педагогічна електронна бібліотека, повнотекстова база даних, електронні документи, електронний каталог, електронна колекція, програмне забезпечення, система автоматизації бібліотек, САБ ІРБІС64, веб-модуль ІРБІС64, система керування електронними колекціями «Digitized Content Visualizator», DC-Visu.*

Постановка проблеми. На межі ХХ–ХХІ ст. людство вступило в нову – інформаційну стадію свого розвитку, що характеризується подальшим розгортанням новітньої інформаційно-телекомунікаційної революції, швидким поширенням інформаційних технологій, глобалізацією суспільних процесів, формуванням інформаційного простору, а також виникненням інформаційних загроз і необхідністю забезпечення інформаційної безпеки [4]. Як зазначено в «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [10], прийнятій в Україні в 2013 р., розвиток інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) надає можливість кожній людині створювати й накопичувати інформацію та знання, отримувати до них вільний доступ, користуватись та обмінюватися ними, повною мірою реалізовувати свій потенціал, сприяти суспільному й особистісному розвитку та підвищувати якість життя.

Формування освітнього інформаційного простору України як важливої галузевої складової загальнодержавного інформаційного простору, а також модернізація системи інформаційного забезпечення розвитку вітчизняної педагогічної науки й освіти потребує від освітянських бібліотек України оптимізації традиційних методів роботи з інформацією в бібліотечному середовищі й корегування їх із іншими методами організації інформації в електронному просторі.

З цією метою Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) як головний методичний і координаційний центр мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України у своїх наукових проектах цілеспрямовано розробляє теоретичні, організаційні, методичні засади введення в діяльність як власну, так і бібліотек мережі інноваційних напрямів роботи, єдиних підходів, правових норм, лінгвістичного забезпечення. У зв'язку з цим актуальним завданням для мережі освітянських бібліотек на сучасному етапі є інтеграція інформаційних ресурсів. Тож упродовж 2011–2013 рр. колективом ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснювалася науково-дослідна робота (НДР) **«Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського»** (наук. керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.), актуальність якої полягала в поглибленні теоретичних, методичних та організаційних засад формування галузевих електронних ресурсів та ефективної системи, що складається зі сформованого інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР), спільними зусиллями колективів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й мережі

освітянських бібліотек України, а також створення єдиного вікна доступу зазначеного ресурсу [9].

Важливим інструментом забезпечення доступу до соціально значущої інформації передусім наукового, освітнього й культурного характеру є електронна бібліотека (ЕБ). Під нею мають на увазі «розподілену інформаційну систему, що дає змогу надійно зберігати й ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, графіку, аудіо, відео тощо), поданих у вигляді цифрових наборів даних, через глобальні мережі передачі даних у зручному для кінцевого користувача вигляді» [11, с. 325].

З огляду на це метою статі є висвітлення шляхів формування НПЕБ як складової ІГР у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що становить одне із важливих завдань зазначеної вище НДР.

Аналіз наукових досліджень. Для вивчення питання щодо створення науково-педагогічної електронної бібліотеки (НПЕБ) у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського автором було проаналізовано праці, в яких висвітлено питання теорії електронних бібліотек, їх організації, функціонування й використання, зокрема таких відомих науковців і практиків Росії, як О. Б. Антопольський, К. В. Вигурський, Є. А. Горний, А. І. Земськов, Т. А. Калюжна, М. Р. Когаловський, О. Л. Лаврик, Т. В. Майстрович, Т. С. Маркарова, Я. Л. Шрайберг; Білорусі: Н. Ю. Березкіна, Р. С. Мотульський; України: І. П. Антоненко, Ю. І. Артемов, О. В. Баркова, В. А. Вергунов, Л. Й. Костенко, К. В. Лобузін, І. А. Павлуша, Н. Ф. Самохіна, О. М. Спірін, Г. В. Шемаєва й інші. Учені вважають, що під час створення наукової ЕБ необхідно враховувати її основні функції, а саме: забезпечення наукових досліджень та освіти. Крім того, обмін інформацією в багатомовному середовищі наукового співтовариства спричинює необхідність перекладу метаданих різними мовами. ЕБ може містити неоднорідну інформацію: наукові публікації в різній формі, бібліографічну інформацію, результати різноманітних експериментів, спостережень, вимірювань, новинну, подієву інформацію. Ще однією специфічною особливістю є фактор старіння інформації, достовірність же відомостей, що їх вона містить, може забезпечуватися лише досягнутим рівнем знань у відповідній галузі науки. Також в ЕБ можуть міститися альтернативні, навіть суперечливі відомості про досліджувані об'єкти, явища або процеси.

Загалом призначення будь-якої ЕБ, зазначають учені, – задовольнити певний сегмент інформаційних потреб найвідповіднішими для їх специфіки методами на основі організованого масиву електронних документів, сформованого за відповідними критеріями, а галузевої – створити модель предметної галузі [1, с. 90–91; 5, с. 35; 7].

У межах проведеного дослідження було розроблено Концепцію НПЕБ, яка є теоретичним документом щодо перспектив формування НПЕБ у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [2]. У ньому обґрунтовано поняття НПЕБ, мету, її функції, завдання, а також методи їх розв'язання та пріоритетні напрями й шляхи формування,

уточнено поняттєвий апарат. Вона містить опис загальних принципів організації НПЕБ, а також основні результати її використання. У документі визначено програмне забезпечення, систему забезпечення формування, збереження та доступу користувачів до інформаційного ресурсу.

У Концепції зазначено, що метою створення НПЕБ є відображення структури сучасного знання з питань освіти, педагогіки, психології та суміжних галузей, а також бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й інформаційної діяльності для інформаційного забезпечення фахових потреб освітян, фахівців бібліотек галузі шляхом їх ознайомлення з повними текстами актуальної сучасної наукової продукції українських і зарубіжних авторів, надання вільного доступу до праць класиків педагогічної, психологічної наук, співробітників ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Основними функціями НПЕБ є: кумулятивна, інформаційна, науково-дослідна, когнітивна, комунікативна, пошукова, освітня, меморіальна, просвітницька, перетворювальна, нормативна, знакова.

НПЕБ виконує такі **завдання**:

- формує фонд електронних документів і їх аналітико-синтетичне опрацювання;
- надає доступ до електронних документів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;
- забезпечує повноту, якість й оперативність інформаційного обслуговування користувачів;
- надає користувачам якісно нові можливості роботи з електронними документами;
- розширює номенклатуру бібліотечно-інформаційних послуг;
- забезпечує тривале зберігання й захист електронних документів.

НПЕБ є складовою інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, формується на її матеріально-технічній базі, функціонує в її локальній мережі, доступ до якої надається в он-лайн режимі, а також через веб-портал бібліотеки. НПЕБ складається з фонду електронних документів (ФЕД), довідково-пошукового апарату (ДПА) й програмно-технологічного комплексу (ПТК) (рис. 1).

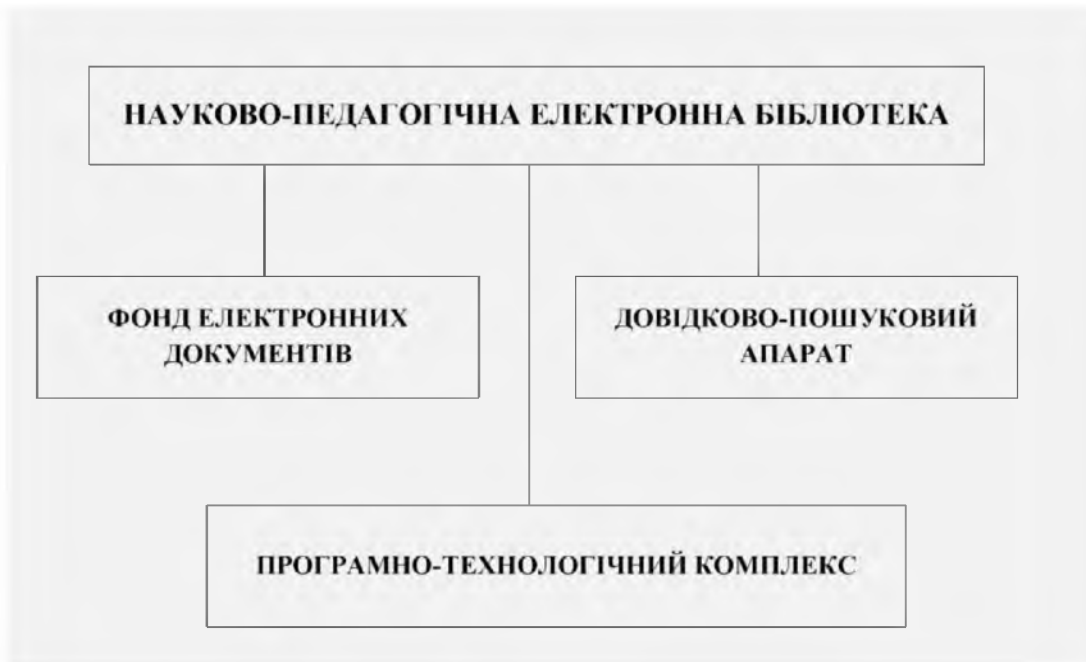


Рис. 1. Структура НПЕБ

Фонд НПЕБ – це інтегрований інформаційний ресурс галузевого спрямування, який є сукупністю електронних документів багатьма мовами світу й призначається для он-лайн використання.

Електронний документ – документ, інформацію в якому подано у формі електронних даних і для використання якого потрібні технічні засоби [3].

Фахівці вважають недоцільним переводити весь обсяг бібліотечного фонду в електронну форму, тому існує необхідність у ретельній експертизі й економічному розрахунку, виведених із урахуванням активності передбачуваного попиту на документ і його використання як безпосередньо в бібліотеці, так і в системі міжбібліотечного абонементу (МБА) через службу електронної доставки документів (ЕДД).

За формою власності у ФЕД розміщуються такі групи об'єктів:

– документи, які надходять або надаються ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського особами, що мають на них майнові права інтелектуальної власності (авторами й іншими правовласниками);

– документи, на які закінчився термін дії авторського права (суспільне надбання);

– документи, які не є об'єктами авторського права (твори народної творчості; офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру, видані органами державної влади у межах їх повноважень (закони, укази, постанови, судові рішення) та їх офіційні переклади тощо) [8, с. 10];

– документи, створені працівниками ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського під час виконання наукових досліджень (службові твори).

За джерелами формування до НПЕБ входять:

– електронні документи, які надходять до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як обов'язковий безоплатний примірник вітчизняних документів галузевої тематики;

– електронні аналоги друкованих видань галузевої тематики із фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, створені з використанням сучасних технологій оцифрування документів;

– електронні документи, підготовлені співробітниками ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відповідно до наукових планів із питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й інформаційних технологій;

– електронні документи, підготовлені співробітниками установ НАПН України, мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України й інших установ України та зарубіжжя, зокрема психолого-педагогічного та гуманітарного профілю.

Існує кілька методів комплектування фонду НПЕБ:

– генерація, тобто оцифрування власного фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського: книжкові пам'ятки, монографії, малотиражні публікації (матеріали конференцій, збірники статей співробітників бібліотеки та працівників установ НАПН України, дисертації, допоміжні документи);

– агрегація документів з уже існуючих електронних колекцій, що перебувають у відкритому чи ліцензованому доступі;

– обмін з іншими організаціями, що забезпечує економію трудових і матеріальних ресурсів, тимчасових витрат, пов'язаних зі створенням однотипних електронних документів, та виключає дублювання.

ФЕД формується відповідно до Тематико-типологічного плану комплектування (ТТПК) ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Основними джерелами комплектування ФЕД є:

– отримання безоплатного обов'язкового примірника електронного документа галузевого спрямування;

– отримання електронних документів галузевого спрямування від установ НАПН України, мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України;

– закупівля електронних документів галузевого спрямування в торговельній мережі, придбання в установах й організаціях, які поширюють електронні документи;

– одержання електронних документів від правовласників, співробітників інших установ й організацій України та світу;

– оцифрування документів галузевого спрямування із фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

– доступ до електронних ресурсів, БД, зокрема передплачених, тощо.

Отже, основний зміст НПЕБ становить література з питань освіти, педагогічних наук та психології, літератури із суміжних галузей знань та бібліотечної справи. У НПЕБ планується представити такі види матеріалів: монографії, підручники та навчальні посібники, навчальні комп'ютерні програми, періодичні видання, окремі

статті, довідкову літературу, дисертації й автореферати дисертацій, науково-дослідні звіти та аналітичні довідки тощо. До ФЕД входять текстові, графічні, образотворчі, аудіо- та відеодокументи, мультимедійні ресурси тощо. За цільовим призначенням фонд міститиме такі електронні документи: офіційні, наукові, довідкові, виробничо-практичні, навчальні й навчально-методичні, нормативні, інформаційні, науково-популярні, художні. Електронні документи для розміщення в НПЕБ приймаються на будь-яких машинозчитуваних носіях.

Інтернет-ресурси можуть бути джерелом поповнення фонду бібліотеки, якщо вони відповідають тематичним, видовим критеріям відбору й бібліотека має програми-клієнти для їх використання.

При цьому об'єктами комплектування не можуть виступати ресурси, що містять визначену чинним законодавством шкідливу інформацію, а саме: порнографію, заклики до насильства, розпалювання расової та міжнаціональної ворожнечі тощо.

Станом на **01.01.14 р.** фонд електронних документів НПЕБ ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського містив **1398** документів, із них:

- 956 книг психолого-педагогічної тематики;
- 37 окремих номерів періодичних і продовжуваних видань;
- 405 аналітичних статей із питань психології та педагогіки.

З метою збереження ЕД ФЕД, розміщений у локальній мережі, структурно поділяється на дві частини:

- фонд для користування, що містить копії у форматі надання даних (pdf, djvu, mp3 тощо);
- архівний фонд (електронний архів), що об'єднує архівні копії у форматі зберігання (tiff, jpg, wav тощо).

Організація інформаційного простору як сукупності об'єктів та однозначна ідентифікація останніх необхідні для забезпечення ефективної навігації й виконання певних видів інформаційних пошуків. Інструментом такої ідентифікації для документів є бібліографічний опис об'єкта.

Довідково-пошуковий апарат (ДПА) НПЕБ – це сукупність інформаційно-пошукових систем (ІПС) і програмних засобів, призначених для пошуку документів та інформації, що міститься в них.

З метою керування формуванням, функціонуванням і забезпеченням зберігання НПЕБ створюються набори описових (бібліографічних), структурних, адміністративних та інших метаданих. Основу формування масиву бібліографічних описів ЕД, що забезпечують багатоаспектний пошук, становлять записи бібліографічних баз даних електронного каталогу (ЕК) у форматі RUSMARC, створені спеціалістами в різних підрозділах ДНПБ. Наукове опрацювання електронних документів здійснюється відповідно до чинних стандартів, правил та інструкцій. Спеціальні набори метаданих забезпечують структурування, адміністрування НПЕБ, взаємодію її елементів, підтримку сервісів і режиму доступу й можуть створюватись автоматично під час формування та використання фонду НПЕБ.

Повнотекстовий пошук здійснюється тільки в окремому модулі ІРБІС64 «Повнотекстовий», розміщеному в локальній мережі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Ця технологія потребує наявності ЕД у текстових форматах, тому такі документи повинні або надходити в електронній формі, або оцифруватися з розпізнанням, причому таке подання інформації є найбільш трудомістким, бо операція вичитування розпізнаного тексту потребує ручної праці кваліфікованих фахівців.

Програмно-технологічний комплекс (ПТК) НПЕБ виконує повний технологічний процес опрацювання інформації, а саме: збирання, накопичення, опрацювання, зберігання й оновлення даних, а також керування цим процесом. Він складається з таких систем: система зберігання даних, система поширення інформації та система адміністрування. Основою ПТК є спеціалізоване ПЗ, а саме: Система автоматизації бібліотек (САБ) ІРБІС64 та веб-модуль ІРБІС64, (розробник Державна публічна науково-технічна бібліотека Росії), система керування електронними колекціями «Digitized Content Visualizator» (DC-Visu) (розробник Спеціалізований центр БАЛІ) тощо. Апаратно-технічне забезпечення – це розподілена мережа серверів, сховищ інформації й робочих місць для адміністраторів, співробітників і користувачів НПЕБ.

Фонд електронних документів НПЕБ формується як система, структурною одиницею якої є колекція як загалом розповсюджена форма організацій ІР у таких системах.

Електронна колекція – систематизована сукупність інформаційних ресурсів в електронних бібліотеках, об'єднаних за певним формальним критерієм належності, наприклад спільності змісту, джерел, призначення, кола користувачів, способу доступу [6, с. 588]. Колекції організовані за тематичними, видовими або цільовими ознаками. Тематична або видова структура кожної колекції визначається її змістом, а кількісні характеристики – доцільністю повного розкриття тематики, хронологічними межами формованого масиву, наявністю контенту. Під час формування колекції розв'язується низка завдань: принципів систематизації колекції, забезпечення повноти та несуперечності ІР. Колекції є «відкритими», тобто з можливістю поповнюватись, або «закритими» – без можливості поповнюватись.

Для встановлення складу ІР колекції можливі різні підходи, а саме:

– явне встановлення – шляхом визначення сукупності ІР, що безпосередньо належать колекції, тобто склад і стан ІР колекції незмінні або змінюються не занадто часто (статичні колекції);

– неявне встановлення – шляхом специфікації пошукового запиту, тобто склад ІР динамічний і в кожен момент часу залежить від стану інформаційного простору – джерела колекції (динамічні колекції) [7].

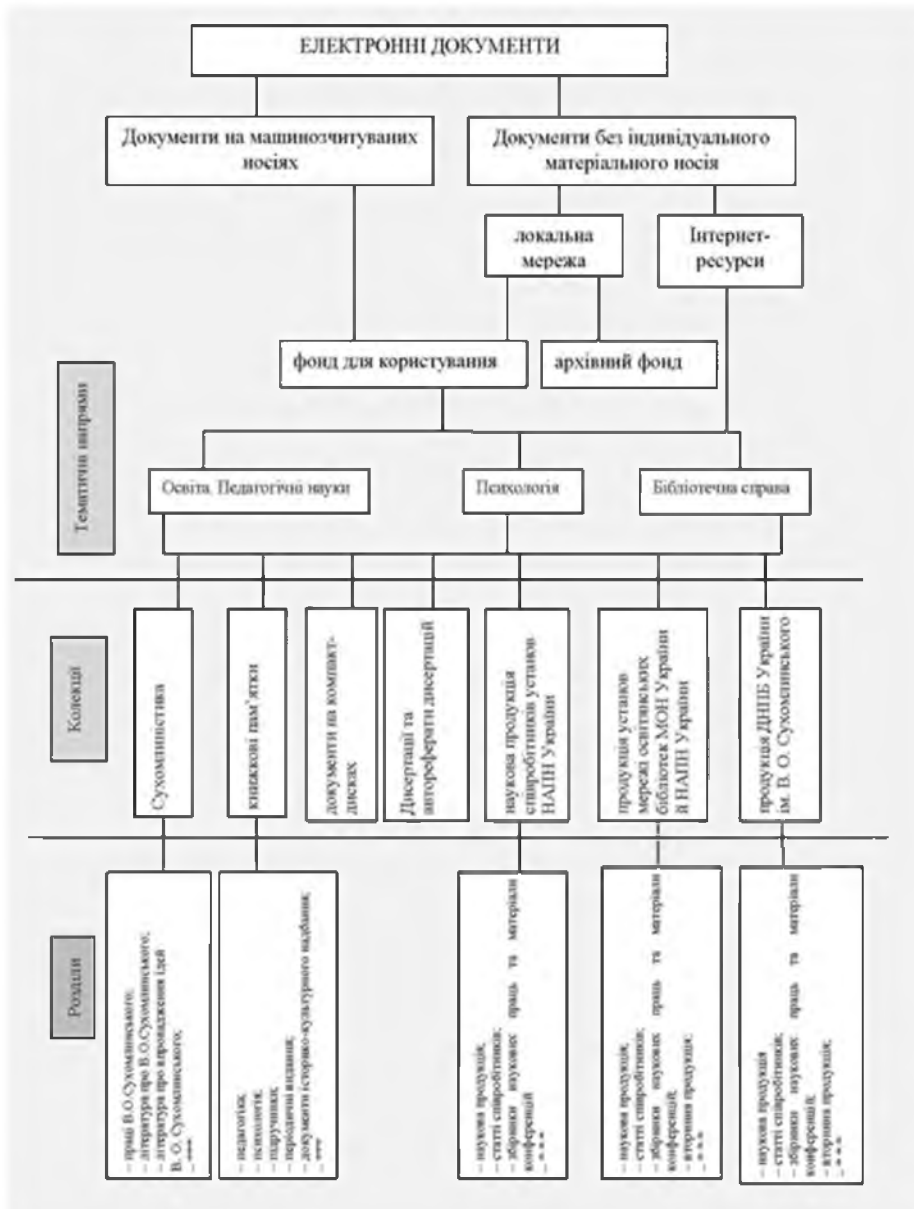


Рис. 2. Структура ФЕД

Фонд НПЕБ, призначений для користування, складається із 3 тематичних напрямів: освіта й педагогічні науки, психологія та бібліотечна справа. Інформаційний ресурс буде організовано у вигляді колекцій і рубрик, підпорядкованих колекціям. Структура є однією з основних складових навігаційної системи бібліотеки, яка дає змогу читачеві переходити в цікаві для нього розділи, а також отримувати доступ до конкретних видань (рис. 2).

У межах напрямів ФЕД формуються такі колекції багатьма мовами світу:

- сухомліністика (праці В. О. Сухомлинського та література про нього);
- книжкові пам'ятки, зокрема книги й періодичні видання до 1917 р., що містять документи галузевого спрямування психолого-педагогічного профілю, зокрема з історії народної освіти та педагогічної думки, організації народної освіти й реформи школи, організації та методів педагогічних досліджень, питань педагогічної психології; підручники тощо;

- дисертації й автореферати дисертацій галузевого спрямування;
- електронні документи на компакт-дисках;
- продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (інструктивно-нормативні й методичні матеріали, покажчики, наукові праці, окремі статті);
- наукова продукція співробітників наукових установ НАПН України;
- продукція провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України (покажчики, наукові праці, окремі статті).

Одним із найважливіших завдань, що постають під час створення ЕБ, є надання користувачам доступу до інформації. Використання НПЕБ здійснюється в он-лайн режимі через веб-інтерфейс користувача САБ ІРБІС64 на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, АРМ «Користувач» у локальній мережі бібліотеки, через видавання компакт-дисків у Медіа-центрі головного приміщення й читальних залах (для перегляду на обладнаних робочих місцях) та через службу електронної доставки документів у межах чинного законодавства.



Рис. 3. Інтерфейс НПЕБ

Портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського представляється користувачеві у вигляді комплексу статичних і динамічних веб-сторінок двох типів: інформаційних і супровідних (службових) (рис. 3) (http://194.44.12.98/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=ELIBR&P21DBN=ELIBR&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=&S21CNR=). Комплекс інформаційних сторінок репрезентує власне контент бібліотеки (зміст усіх уведених до бібліотеки інформаційних об'єктів) і має структуру, що відповідає інформаційній структурі бібліотеки. Комплекс супровідних сторінок представляє навігаційний і сервісний апарат сайту. Кореневою в ієрархії веб-сторінок є головна сторінка. Вона є головним входом у НПЕБ і виконує такі функції:

- репрезентація головних цілей НПЕБ;
- інформування про склад і структуру НПЕБ;

- доступ до головних функціональних можливостей (навігація, пошук, зворотній зв'язок тощо);
- інформування щодо нових надходжень.

Оснoву НПЕБ складають сервіси пошуку й перегляду, що забезпечують навігацію по інформаційних ресурсах. Пошук дає можливість знаходити в системі інформаційні ресурси, їх властивості та/або зміст, використовуючи механізм побудови пошукових запитів. У найпростішому випадку – це фіксована множина пошукових запитів, до яких заноситься значення заданих користувачем параметрів, за можливості шляхом вибору термінів із заданих списків (наприклад, мова документа, формат документа тощо). Пошук виконується на основі стандартного й розширеного пошуку із застосуванням фільтрів, які звужують простір пошуку та дають можливість сортування результатів за різними характеристиками.

За одним пошуковим запитом користувач отримує цілий пакет необхідної довідкової інформації: записи з усіх БД ЕК про наявність джерел. За результатами пошуку в бібліографії користувач може, не перериваючи сеансу роботи з пошуковим сервісом, отримати доступ до анотацій і/або повних текстів знайдених робіт, якщо він має необхідні повноваження.

Усі відвідувачі порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського мають можливість вільного пошуку й перегляду анотацій і рефератів документів. Доступ до повних текстів ЕД НПЕБ надається авторизованим користувачам бібліотеки. Механізм аутентифікації для цієї групи сервісів передбачає попереднє введення імені й паролю користувача. Обмеження на доступ до повних текстів і їх копіювання вводяться для забезпечення прав правовласників відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» [8].

Для переходу до перегляду повного тексту документа використовується один із засобів вибору видань: покажчики авторів і заголовків, рубрикатори, список нових надходжень, пошуковий запит. У бібліографічному описі кожного документа є посилання на його повний текст, доступ до якого залежить від категорії користувача.

Режим перегляду повних текстів документів без можливості копіювання його на ПК користувача забезпечуватиметься відповідним програмним забезпеченням, а саме: «Digitized Content Visualizator». ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського надала описові метадані у Європейську електронну бібліотеку «Europeana» зі змогою перегляду в цій програмі 12 оцифрованих книг із власного фонду з питань педагогіки, психології та освіти, які становлять національне надбання (Режим доступу: http://europeana.eu/portal/search.html?query=DATA_PROVIDER%3A%22The+State+Scientific+and+Pedagogical+Library+of+Ukraine+after+V.+Sukhomlynskyi%22&rows=24). «Europeana» є великим багатомовним каталогом оцифрованих об'єктів європейського культурного й наукового доробку, що зберігаються в «установах пам'яті» – бібліотеках, музеях, архівах та аудіовізуальних архівах Європи (рис. 4).

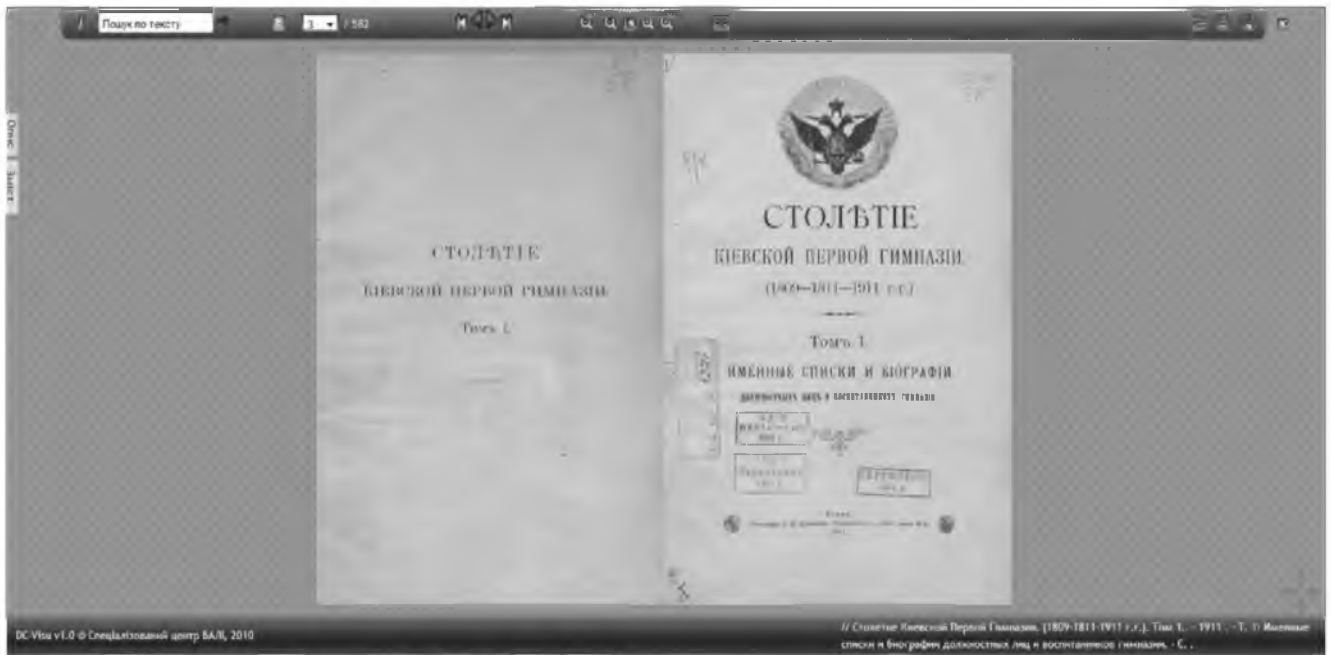


Рис. 4. Перегляд документів в (DC-Visu)

Формування Науково-педагогічної електронної бібліотеки ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на веб-порталі бібліотеки розпочалось у другому півріччі 2013 р. і станом на 01.01.14 створено 4 тематичні розділи з такими підрубриками:

- книжкові пам'ятки – 860 документів, із них: із педагогіки – 404, із психології – 58; навчальні посібники – 748;
- праці В. О. Сухомлинського та література про нього – 210 документів, із них: 6 книг та 204 статті;
- продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – 32 документи, із них: збірники наукових праць та матеріалів наукових заходів – 7, вторинна продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – 17;
- продукція провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України – 210 документів, з них 201 аналітична стаття та 9 монографій.

Станом на 01.01.14 р. НПЕБ відвідало 8593 користувачі.

Висновки. Створення НПЕБ на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є актуальним інноваційним проектом, що сприятиме модернізації сучасної освіти на базі збереження й розвитку досвіду вітчизняної педагогіки.

Отже, завдяки створенню НПЕБ у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського:

- зберігатиметься наукова спадщина України та вітчизняний досвід у галузі педагогіки, психології шляхом створення депозитарного фонду електронних копій друкованих оригіналів;
- надаватиметься освітянам зручне середовище для активної, творчої роботи шляхом інтеграції галузевих інформаційних ресурсів;
- забезпечуватиметься сприяння підвищенню ефективності наукових досліджень, навчально-виховного процесу в закладах освіти України;

– надаватиметься сприяння зростанню інформаційної культури освітян – науковців, педагогів, аспірантів і студентів;

– забезпечуватиметься ефективний зворотний зв'язок із метою корекції свого розвитку й повнішого врахування інтересів користувачів.

Також у результаті створення інтегрованої інформаційної системи, забезпечуватиметься:

– адекватне відображення структури сучасного знання в галузі педагогіки, психології й освіти та суміжних галузей знань, а також бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й інформаційної діяльності;

– доступ до повних текстів актуальних праць сучасних українських і зарубіжних педагогів (наукові статті, монографії, підручники, методичні матеріали тощо), надання вільного доступу до праць класиків педагогічної, психологічної наук, наукової продукції співробітників ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

– доступ до різномірних електронних документів із однієї точки в єдиному пошуковому середовищі завдяки єдиному інтерфейсу;

– досягнення якісно нового рівня повноти й оперативності задоволення інформаційних потреб фахівців освітянської галузі України, науковців НАПН України, працівників бібліотечно-інформаційної сфери за рахунок використання сучасних ІКТ;

– підвищення рівня індексу цитованості праць співробітників установ НАПН України;

– координація наукової діяльності мережі освітянських бібліотек в організації інформаційного обслуговування користувачів;

– створення корпоративної електронної бібліотеки ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спільно з мережею освітянських бібліотек МОН України й НАПН України;

– подальший розвиток наукових зв'язків із провідними вченими освітянської галузі України та світу.

Список використаних джерел

1. Антопольский А. Б. Электронные библиотеки: принципы создания : науч.-метод. пособие / А. Б. Антопольский, Т. В. Майстрович. – М. : Либерей-Бибинформ, 2007. – 288 с. – (Библиотекарь и время. XXI век ; вып. 56).

2. Вараксіна Н. В. Концепція науково-педагогічної електронної бібліотеки Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / Н. В. Вараксіна ; [наук. ред. Рогова П. І.] ; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2013. – 24 с.

3. ДСТУ 7157:2010 Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості / Держспоживстандарт України. – Вид. офіц. – Чинний від 2010.07.01. – К. : Держспоживстандарт України, 2010. – 17 с.

4. Дятлов С. А. Принципы информационного общества [Электронный ресурс] / С. А. Дятлов. – Электрон. текст. дан. – Режим доступа: <http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/34a0170934d95e29c32569e5004d6643>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 12.12.2013.

5. Земсков А. И. Электронные библиотеки : учеб. для студентов вузов культуры и искусств и др. высш. учеб. заведений / А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг. – М. : Либерия, 2003. – 352 с.
6. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах : монографія / Г. І. Ковальчук ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т укр. кн. – К. : НБУВ, 2004. – 643 с.
7. Когаловский М. Р. Научные коллекции информационных ресурсов в электронных библиотеках [Электронный ресурс] / М. Р. Когаловский // Электронные библиотеки: перспективные методы и технологии, коллекции электронных ресурсов : сб. тр. Первой Всерос. науч. конф. RCDL'2009, Санкт-Петербург, окт. 1999 / . – Электрон. текст. дан. – Режим доступа: <http://rcdl.ru/proceedings.php?year=1999>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 24.09.2011.
8. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 12.12.1993 № 3792-12 // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
9. Рогова П. І. Інтеграційні процеси у діяльності освітянських бібліотек МОН України і НАПН України в умовах інформатизації [Електронний ресурс] / Рогова Павла Іванівна // Інформ. технології і засоби навчання : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – Електрон. текст. дані. – К., 2013. – Т. 38, № 6. – С. 217–233. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/937/700#.UvC28vvcqSE>. – Назва з екрана.
10. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : схвалено розпорядженням Каб. Міністрів України від 15.05.13 № 386-р // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 44. – Ст. 1581.
11. Тлумачний словник з інформатики = Computer science glossary / [Г. Г. Півняк, Б. С. Бусигін, М. М. Дівізійук та ін.] ; за заг. ред. Г. Г. Півняк ; Нац. гірн. ун-т. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – Д. : Нац. гірн. ун-т, 2010. – 600 с.

Н. В. Вараксина

Формирование отраслевого информационного ресурса в контексте создания научно-педагогической электронной библиотеки ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского

Представлена Концепция научно-педагогической электронной библиотеки (НПЭБ), в которой определены цель создания НПЭБ, задания, приоритетные направления ее формирования, поданы общие принципы организации, а также представлены результаты экспериментального внедрения.

Ключевые слова: Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, научно-педагогическая электронная библиотека, НПЭБ, полнотекстовая база данных, электронные документы, электронный каталог, электронная коллекция, программное обеспечение, система автоматизации библиотек, САБ ИРБИС64, веб-модуль ИРБИС64, система управления электронными коллекциями «Digitized Content Visualizator», DC-Visu.

N. V. Varaksina

Formation of Branch Information Resources in the Context of Creating a Scientific and Pedagogical Electronic Library at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine

The author of the concept of a Scientific and Pedagogical Electronic Library (SPEL) highlights the purpose of creating SPEL, its objectives, the priority trends of its formation, the provided general principles of its organizing, and presents the results of the pilot project.

Key words: V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, V. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine, Scientific and Pedagogical Electronic Library, SPEL, digital library, full-text database, electronic documents, electronic catalogue, electronic document collection, e-book collection, software, library automation system, LAS IDLIS64, web module IDLIS64, electronic collections management system «Digitized Content Visualizator», DC-Visu.

Надійшла до редколегії 25.11.2013 р.

УДК 026:37](447-25):005.336

І. І. Хемчян,
зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ВПЛИВ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

У статті висвітлено діяльність головного координаційного науково-методичного центру мережі освітнянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України – Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського щодо науково-методичного забезпечення їхнього інноваційного розвитку.

Ключові слова: *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, науково-методична діяльність, аналітична діяльність, інформаційна діяльність, освітнянська бібліотека, інноваційний розвиток, підвищення кваліфікації, професійна самоосвіта.*

Постановка проблеми. Науково-методична робота (НМР) є важливою складовою науково-дослідної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), одним із основних напрямів у виконанні бібліотекою функцій головного координаційного науково-методичного центру мережі освітнянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (мережа освітнянських бібліотек МОН України та НАПН України).

Упродовж останніх трьох років науково-методична робота здійснювалась у рамках науково-дослідної теми «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (науковий керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук, старший науковий співробітник, директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), метою якої є розроблення й поглиблення організаційних, теоретичних і технологічних засад створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з педагогічної й психологічної наук та їхнього впровадження в діяльність мережі освітнянських бібліотек МОН України та НАПН України. З огляду на це головним завданням відділу наукового й прикладного бібліотекознавства ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було науково-методичне забезпечення інноваційної